

A Sárreți Tájvédelmi Körzet bővítési lehetőségei

Sipos Bence

Tájrendező és kertépítő szak, Bsc, nappali munkarend

Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet,

Tájrendező és kertépítő mérnök alapképzési szak

Belső témavezető: Dr. Kollányi László, egyetemi docens, tanszékvezető, intézetvezető helyettes, MATE

Külső témavezető: Filepné Dr. Kovács Krisztina, egyetemi docens, MATE

Tartalmi kivonat

A dolgozat célja Sárreți Tájvédelmi Körzet bővítésének és a vízfolyásszabályozás okozta kihívások vizsgálata, elemzése majd a bővíthetőség értékelése konkrét megoldással. A vízrendezés és a vizsgálat kimutatta felmerülő konfliktusokra is javaslat kerül kidolgozásra.

A vizsgálat kitér a vizsgált terület természeti adottságaira, melyből kiderül, hogy a Mezőföld ezen része többnyire alacsony dombokon és medencéken terül el, valamint csapadékban szegény ezért fontos vízutánpótlást jelentenek az ide áramló vízfolyások. A víz fontossága miatt külön fejezetben bemutatásra kerül a helyi vízrendezéstörténet és a jelenlegi viszonyok is, valamint a belvizes területek. Megállapítható, hogy a vízrendezés sikertelenségéből adódóan sok belvizes terület alakult ki, amely ma szántó. A helyi fajok és élőhelyek bemutatása három részterület vizsgálatával történt (Sárreți TK, Sóstó, Sárpentelei-parkerdő), valamint a teljes területet lefedő NDVI elemzés segítségével. Ezekből kiderül, hogy a biológiailag aktív területeken jelentős vizes élőhelyek, madár és lágyszárú fauna él, amely kimagasló az egyébként mezőgazdaságnak kitett területen, de országosan is. A dolgozat betekintést nyújt az itt lévő a védett területekbe kategóriánként (országos, helyi védett), valamint szemlélteti a natura2000 és országos ökológiai hálózat ide eső részeit. Ebből kiderül, hogy a natura2000 és OÖH területek többnyire a tájvédelmi körzethez kötődően kerültek kijelölésre, azon kívül pedig alacsony a lefedettségük. A művi elemek jelenléte nem jelentékeny Székesfehérváron kívül. A területhasználatok két spektrumban elemzésre kerülnek: történeti területhasználat (I.,II.,III. katonai felmérés) és jelenkori területhasználat (CLC 1990-2018) szerint. Az előbbi a hagyományos tájhasználat állapotához közelebbi, az utóbbi a mai modern területhasználat szerint mutatja be a tájat, ezért eltérő jelkulcsok kerültek használatra. Ebből kiderül, hogy a mocsaras területek jelentősen visszaszorultak és bár az első katonai felmérésen a legnagyobb a

szántó még a mai napig ez dominál. A modern területi használatoknál az ipari és város funkciók növekedése a legintenzívebb és láthatóan a települések szegélyét célozzák. A CLC összeköttetésként szolgál a következő fejezethez, amelyben a városfejlesztést célzó települési tervek fontosabb elemei szerepelnek. Ilyen Székesfehérváron a Fehérvár tüdeje program, Szabadbattyánban a Seuos Ipari park és a Napelemerőmű beruházás, valamint itt és Sárszentmihályon a gazdasági területek bővítése. A szabadbattyáni jövőkép arra a következtetésre enged következtetni, hogy Székesfehérvár agglomerációs összenövését célozzák az ipari park bővítéssel, hiszen ezzel szinte összenő a nagyközség a megyeszékhellyel. A következő fejezetben a tájvédelmi körzet bővítésének jogszabályi háttere kerül górcső alá. A kifejtett lehetőségek természetvédelmi és területi tájvédelmi eszközöket tartalmaznak és a hozzájuk kötődő jogi előzményt. A tájvédelmi körzet, természetvédelmi terület, natura2000 hálózat, OÖH és az általános tájvédelemből a tájpotenciál bemutatása a későbbi bővítés helyes irányát igyekszik kideríteni.

Az értékek, konfliktus fejezetben külön-külön bemutatásra kerültek a vizsgált terület értékei és konfliktusai (értékek, konfliktusok tervlap). Az értékek közül a legfontosabbak a vízfolyások (Gaja és vízrendszere, Fehérvárcsurgói-tározó) és a hozzájuk kötődő természeti területek, mint a Pentelei-erdő, Fehérvár tüdeje projekt vagy a Sóstó a tájvédelmi körzet mellett, de megemlítésre kerülnek azok a területek is melyekben nagyobb potenciál rejtőzik, mint a jelenlegi hasznosításuk engedi (belvizes területek és erdők). A konfliktusok külön címet kaptak az alfejezetükben, hogy később ezekre egyesével hivatkozni lehessen a javaslati fejezetben. Kiemelt konfliktus a vízfolyás elavult szabályozása, az ökológiai hálózat állapota, a mezőgazdaság túlműködése (nagy kiterjedésű szántók) és a városi funkciók növekedése.

A javaslatokban a fő fejezet a bővíthetőség kérésének megválaszolását célozza, majd kifejti annak lehetséges formáit. Kiderül, hogy a tájvédelmi körzetbe az 1996-os természetvédelmi törvény alapján nem vonható be újabb terület, mert nem volt olyan terület, amely megfelelt volna a természetvédelem ezen elvárásainak. Ugyanakkor a bővítés más módjai megalapozottnak bizonyulnak, ennek logikáját pedig a fejezet rögzíti. A meglévő értékek közül a Sárpentelei-erdő helyi jelentőségű természetvédelmi területté, a Sós-tó és a Homokbánya natura2000 SAC övezetté nyilvánítása indokolt. A védett területek összekapcsolására pedig a vízrendezés újragondolásával kerül sor. Ennek eredményeként teret kapnak a belvizes szántókon wetlandek melyek ökológiai folyosók segítségével közelítik a Sóstó, Homokbánya területéhez a Fehérvár tüdeje jóléti erdőt és a Sárretet is (Kelet-nyugati irány). Ezen kívül déli irányban a Sárpentelei-erdő mellett erdőbővítés és gyepes terület létrehozása történik, amely az

ökológiai hálózat bővítéséhez hozzájárul ezzel fokozva a kapcsolatot észak-déli irányban a Sárrét és az alatta található Sárvíz melléke TK között. Az ökológiai hálózat kiterjesztése nem csak a konnektivitást erősíti, de gátat szab a beépítésnek is, megalapozva a város zöldövét. A z utak áthidalására vadátjáró épül, a mezőgazdaság átalakítására pedig mezővédő erdősáv is létesítésre kerül. A dolgozat ezzel a javaslatrendszerrel igyekszik teljesíteni a célja.